

TIPOLOGIJA PREVEDENICA U VIŠERJEČNOM PSIHOLGIJSKOM NAZIVLJU

Mirna Varga *

Filozofski fakultet, Osijek

Dominacija engleskoga jezika kao jezika znanstvenoga diskursa na globalnoj razini ima snažan utjecaj na nastanak nazivlja u jezicima različitih struka. U nastanku znanstvenoga nazivlja jezik se služi različitim postupcima, a jedan je od njih kalkiranje koji predstavlja vrlo čest postupak nastanka višerječnoga nazivlja. U radu je riječ o tipologiji prevedenica u višerječnom psihologijskom nazivlju u standardnom hrvatskom jeziku. Korpus čine primjeri višerječnih naziva ekscerpirani iz jednojezičnih psihologijskih rječnika na hrvatskom i engleskom jeziku. Analiza korpusa imala je dva cilja. Prvi je raščlaniti primjere prema različitim tipovima prevedenica na dvjema jezičnim razinama: leksičkoj i sintaktičkoj, pri čemu je svaki tip prevedenice definiran osnovnim značajkama te oprimjeren na korpusu, dok je drugi cilj identificirati i oprimjeriti najčešće sintaktičke strukture višerječnoga nazivlja zabilježenoga u korpusu.

Ključne riječi: višerječno psihologijsko nazivlje, prevedenica, leksički kalk, sintaktički kalk

1. UVOD

Svako područje znanosti ima svoje specifično nazivlje kojim se imenuju stručni pojmovi. „Nazivlje je sustav naziva koji se upotrebljavaju u određenom znanstvenom, tehničkom ili umjetničkom području“, dok se znanost koja proučava nazivlje naziva terminologija ili nazivoslovlje (Mihaljević; 1997:63). Znanstveno je nazivlje dio hrvatskoga standardnog jezika iz čega proizlazi zahtjev za usklađenošću s jezičnom normom. Terminološki sustav, prema tome, ima dvojaku zadaću: s jedne strane, nazivlje treba biti usklađeno s najnovijim postignućima znanosti ili tehnike, a s druge sa standardnim jezikom (Mihaljević, 1997). Stručni jezik kao dio općega jezika područje je u kojem jezici dolaze u vrlo izravan kontakt pa su u stručnom jeziku jezično posuđivanje i prevođenje vrlo aktivni procesi. Uzme li se u obzir općepoznata činjenica da je engleski jezik danas jezik znanosti na globalnoj razini, nesporno je da je jezik znanstvenoga diskursa u hrvatskom jeziku podložan utjecaju engleskoga jezika. Važnije je, međutim, kako jezik primatelj, u ovom slučaju hrvatski jezik,

* Mirna Varga, Filozofski fakultet, Osijek; e-mail: mirna.varga@os.htnet.hr

„odgovara“ na strani model te na koji način i u kojoj mjeri iskorištava vlastiti tvorbeni i izražajni potencijal te koliko se poštuju terminološka načela kada je riječ o znanstvenom nazivlju.

2. VIŠERJEČNO NAZIVLJE – PREDNOSTI I NEDOSTATCI

S obzirom na broj elemenata, dva su osnovna tipa naziva u hrvatskom standardnom jeziku: jednočlani i višečlani nazivi /1/ (skupine) koji mogu nastati na različite načine. Prema Mihaljević (1998) višečlani ili sintagmatski nazivi danas su najčešći tipovi novoga stručnog nazivlja. Razlog tomu autorica objašnjava činjenicom da današnja znanost „produbljuvanjem spoznaja i uočavanjem određenih razlika traži preciznije označivanje“ što zasigurno može biti prednost višerječnog nazivlja (Mihaljević, 1998:114). Međutim, broj elemenata unutar naziva ne jamči nužno i njegovu preciznost. Vodeći se težnjom za stvaranjem što preciznijih naziva, autori često i katkad nepotrebno stvaraju duge nazive pri čemu se zaboravlja na to da se značenja naziva određuju njegovom definicijom, a ne samim nazivom (Mihaljević, 1993). Međutim, uzme li se u obzir da višerječno nazivlje najčešće nastaje prevođenjem, hrvatski naziv nerijetko vjerno reproducira točan broj elemenata stranog naziva, npr. *dijagnostički i statistički priručnik mentalnih poremećaja* < engl. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Razlog dugim nazivima također može biti i nepostojanje kraćega naziva u hrvatskom pa često nastaje istovrijednica koja je zapravo parafraza strane sintagme, npr. *proročanstvo koje samo sebe ostvaruje* < engl. *self-fulfilling prophecy*.

3. PREVEDENICE – DEFINICIJA I PROBLEMI IDENTIFIKACIJE

Prevođenje ili kalkiranje jedno je od mogućnosti koju jezik koristi u terminološke svrhe pa su kalkovi česti u stručnom jeziku. Definirajući prevedenicu, Filipović navodi da se njome u jezik ne uvodi slobodan morfem već se „strani materijal zamjenjuje domaćim, ali u skladu sa stranim modelom“ (Filipović, 1986:42). Anić (2003:1179) definira kalk ili prevedenicu kao „riječ ili frazu preuzetu iz drugog jezika nastalu doslovnim prevođenjem“, dok Turk smatra da su prevedenice u širem smislu „rezultat svjesnih zahvata kojima se strani izraz reproducira tvorbenim jedinicama domaćeg jezika“ (Turk, 2003:9). Prema Turk (1997) kalkiranje nije samo odraz purističkih tendencija u jeziku primatelju već aktivnog odnosa prema riječima stranoga podrijetla. Objašnjavajući razlike između posuđenice i kalka autorica navodi da se kod posuđenica preuzimaju i izraz i sadržaj, dok se kod kalkova „prenosi unutarnja struktura stranoga izraza“ (Turk, 1997:85). Međutim, prema Turk (1993) jedan od ključnih problema vezanih za kalkiranje jest određivanje je li neka jedinica prevedenica strane riječi ili je novotvorena nastala po uzoru na strani model. Kako navodi Muhvić-Dimanovski (1992), mnogi autori smatraju da je prevedenicu puno teže identificirati nego posuđenicu, odnosno tvrditi da je neka jedinica doista nastala prevođenjem iz potencijalnoga jezika davatelja. Autorica navodi Ljungova razmatranja u kojima zastupa gledište da je „identifikacija prevedenica u biti stvar nagađanja, jer se vrlo teško može pouzdano utvrditi je li neki izraz odraz utjecaja jednog jezika na drugi ili se radi o neovisno razvijenom terminu“

(Muhvić-Dimanovski, 1992:119). Također, ne treba isključiti ni mogućnost istovremene pojave u različitim jezicima što Muljačić (1968) spominje pod pojmom poligeneze. Ipak, osim kulturoloških i sociolingvističkih razloga pojave prevedenica u nekom jeziku, postoje određeni pokazatelji koji mogu ukazati na činjenicu da je u jeziku vrlo vjerojatno došlo do procesa kalkiranja. Među njima Muhvić-Dimanovski (1992) izdvaja morfološke, semantičke, sintaktičke i dr. Kao što je već spomenuto, upravo su višerječni nazivi najčešće prevedenice u kojima se nerijetko strani izraz reproducira prevođenjem po načelu član za član što upućuje na moguću strani utjecaj, npr. *bezuvjetni podražaj* < engl. *unconditional stimulus*. Nadalje, relativno su transparentne prevedenice polusloženice koje čine sastavni dio znanstvenoga nazivlja. Iako one u suvremenom hrvatskom znanstvenom nazivlju uglavnom nastaju pod utjecajem engleskoga jezika, njihovo je podrijetlo u općem jeziku vezano, osim engleskoga, i uz neke druge jezike. U recenziji Rammelmeyerova rada pod naslovom *Die deutschen Lehnübersetzungen im serbokroatischen. Beiträge zur Lexikologie und Wortbildung* Ivić (1978) navodi tvrdnje spomenutoga autora prema kojemu su polusloženice rezultat dvojakoga djelovanja starijega turskog (npr. *paun-pero*) te novijega njemačkog uzora (npr. *spomen-ploča* < njem. *Gedanktafel*). Međutim, kako Ivić nadalje ističe, Rammelmeyer ne zaobilazi ni treći jezik davatelj, engleski, za koji se već prije 30 godina uočilo da uvelike utječe na „uvoz“, ali i nastanak domaćih polusloženica. /2/ U korpusu su zabilježeni primjeri poput *halo efekt* < engl. *halo effect*, *Hawthorne efekt/eksperiment* < engl. *Hawthorne effect* i dr. Nadalje, treba spomenuti i uporabu navodnika u višerječnom nazivlju što, između ostalog, može signalizirati strano podrijetlo naziva kao i paralelnu uporabu stranoga naziva i prevedenice. Tako se npr. u Psihologijskom rječniku (2005) kao rječnička natuknica navodi hrvatski naziv *pristranost potvrđivanja*, dok se engleski naziv navodi u zagradi (engl. *confirmation bias*). Bez obzira na postojanje istovrijednica, nije moguće u potpunosti tvrditi da je engleski jezik bio jezikom davateljem za sve višerječne psihologijske nazive u hrvatskom jeziku. Ova bi se pretpostavka djelomično mogla potvrditi ako bi se usporedilo psihologijsko nazivlje u nekim drugim europskim jezicima. Ukoliko bi se potvrdili slični nalazi kao i u hrvatskom jeziku te uzevši u obzir nadmoćnu uporabu engleskoga jezika u znanosti, njegov bi status jezika davatelja u nastanku psihologijskoga nazivlja u različitim jezicima bio time vjerojatniji.

4. OPIS I ANALIZA KORPUSA

Korpus načinjen u svrhu izrade ovoga članka čine višerječni nazivi na hrvatskom i engleskom jeziku koji su ekscerpirani iz dvaju rječnika: jednojezičnoga hrvatskog psihologijskog rječnika (*Psihologijski rječnik, 2005.*) i jednojezičnoga engleskog psihologijskog rječnika (*A Dictionary of Psychology, 2006.*). Cilj analize bio je: a) raščlaniti primjere hrvatskoga psihologijskog nazivlja iz korpusa s obzirom na različite tipove prevedenica na dvjema razinama: leksičkoj i sintaktičkoj i b) opisati i oprimirati njihovo sintaktičko ustrojstvo.

4.1. Raščlamba višerječnoga psihologijskog nazivlja na leksičkoj i sintaktičkoj razini

4.1.1. Leksički kalk

Prema Turk (1997) leksički kalkovi mogu biti: a) doslovne prevedenice, b) djelomične prevedenice, c) poluprevedenice, d) formalno nezavisni neologizmi te e) frazeološki kalkovi. U dijelu koji slijedi navode se temeljne značajke svakoga podtipa leksičkoga kalka pri čemu se svaki od njih oprimjeruje na korpusu.

a) Doslovne prevedenice. Prema Turk (1997) ovaj se tip prevedenice ostvaruje tako da se elementi iz jezika davatelja u potpunosti prevode elementima iz jezika primatelja prema modelu član za član pri čemu se ujedno u potpunosti preuzima sadržaj stranoga modela, npr. *unutarnja valjanost* < engl. *internal validity*, *dugoročno pamćenje* < engl. *long-term memory*, *čeonj režanj* < engl. *frontal lobe*.

b) Djelomične prevedenice. U ovom se tipu prevedenice jedan element prenosi vjerno, a drugi slobodno pa je svaka prevedenica „neprecizna reprodukcija stranog uzora“ (Mihaljević, 1993:34). To znači da tvorbene jedinice u jeziku primatelju mogu od stranoga modela odstupati vrstom, redosljedom jedinica ili dijelom značenja. Turk (1997) navodi dvije vrste takvih prevedenica: 1) prevedenice koje iskazuju semantičko odstupanje u dijelu značenja, npr. *eksperiment u prirodnim uvjetima* < engl. *field experiment*, *bijeli šum* < engl. *white noise*; 2) prevedenice koje iskazuju tvorbenu odstupanje od stranoga modela, što se, između ostalog, može odnositi na nepodudarnost u vrsti tvorbenih jedinica, npr. *sлом živaca* < engl. *nervous breakdown*, *statistika zaključivanja* < engl. *inferential statistics*.

c) Poluprevedenice. Kako im samo ime govori, poluprevedenice se sastoje od jednoga prevedenog dijela, dok se drugi dio izraza prenosi u izvornom obliku pri čemu može, ali i ne mora doći do adaptacije na fonološkoj i/ili morfološkoj razini. Među poluprevedenicama zabilježena su dva podtipa:

a) poluprevedenice koje se sastoje od strane riječi koja u potpunosti zadržava svoj oblik: *Ganzfeld postupak* < engl. *ganzfeld procedure*, *cocktail-party fenomen* < engl. *cocktail party phenomenon*. Kod poluprevedenica ovakvoga tipa važno je poštivati terminološko načelo prema kojemu se strani element u sintagmi piše kurzivom.

b) poluprevedenice koje se sastoje od stranoga elementa koji je fonološki, npr. *biheviorterapija* < engl. *behaviour therapy*, *trening asertivnosti* < engl. *assertiveness training* ili fonološki i morfološki prilagođen hrvatskom jeziku, npr. *biheviortalna genetika* < engl. *behaviour genetics*, *inadekvatni podražaj* < engl. *inadequate stimulus*.

d) Formalno nezavisni neologizmi. Prema Turk (1997) ovaj se tip prevedenice odnosi na leksičke inovacije koje ne nastaju izravno prevođenjem već se nova riječ u jeziku primatelju stvara neovisno o obliku i značenju strane riječi. Neki autori ne uvrštavaju formalno nezavisne neologizme u kategoriju prevedenica jer smatraju da bi novotvorenica nastala bez obzira na postojanje stranoga modela, dok drugi drže da je upravo strana riječ bila model po kojemu jezik na temelju vlastitih mogućnosti stvara domaću tvorenicu. Za razliku od općega jezika,

u stručnom jeziku uvijek postoji strani naziv kao model, a na temelju njegove definicije nastoji se pronaći odgovarajući domaći naziv. U korpusu je zabilježen vrlo mali broj ovoga tipa kalka, npr. *rasterećivanje i izvještavanje* /3/ < engl. *debriefing, povratna veza (sprega)* < engl. *feedback, test stupnja podudaranja* < engl. *goodnes of fit*.

e) **Frazeološki kalk.** Ova se vrsta kalka definira kao „prijenos semantički i sintaktički neraščlanjivih“ sintagmi (Turk, 1997:100). Prihvati li se dihotomija frazema u užem i širem smislu, frazeološki kalk u užem smislu odnosi se na izreke, poslovice ili citate poznatih književnih likova (Mihaljević, 1993). /4/ Frazemi u širem smislu predstavljaju jednu od leksičkih značajki znanstvenoga funkcionalnog stila, a prema Mihaljević i Kovačević (2006) njihova su svojstva, između ostalog, sintagmatska cjelovitost, ustaljenost, idiomatičnost, slikovitost i dr. Prema Turk (2003) takve su sintagme primarno metaforične, ali su terminologizacijom demetaforizirane. U korpusu su zabilježeni sljedeći primjeri: *snaga navike* < engl. *habit strength, brainstorming* < engl. *oluja mozgova, postupak „vrata u lice“* < engl. *door-in-the-face technique* itd.

4.1.2. Sintaktički kalk

U ovom se tipu kalka iz jezika primatelja preuzima sintaktičko ustrojstvo poput reda riječi ili konstrukcije *za/bez + infinitiv* < tal. *per/senza + infinitiv* (Turk, 1997). Zbog snažnoga utjecaja engleskoga jezika sintaktički su kalkovi u znanstvenom nazivlju česta pojava. U korpusu je zabilježeno nekoliko podvrsta ovakvih konstrukcija:

a) **Polusloženice.** Babić (2002) definira polusloženicu kao spoj dviju riječi koje združene gube samo neka gramatička svojstva pri čemu svaka zadržava svoj naglasak i značenje. Njihova se polusloženost naglašava spojnicom iako Starčević (2006) navodi da se u posljednje vrijeme polusloženice sve češće pišu bez spojnice. Barić (2005) polusloženice naziva nepotpunim složenicama. U polusloženici obje riječi čuvaju svoj naglasak i povezuju se crticom pri čemu se prvi dio ne sklanja. S obzirom na vrstu riječi, u korpusu su zabilježene polusloženice sa sljedećim sastavnicama: a) **imenica + imenica (bez spojnice):** *bumerang efekt* < engl. *boomerang effect*, „*kafeterija hranjenje*“ < engl. *cafeteria feeding, šok terapija* < engl. *shock therapy*; b) **imenica + imenica (sa spojnicom):** *optimizam-pesimizam* < engl. *optimism-pessimism, lik-pozadina* < engl. *figure-ground*; c) **pridjev + imenica + imenica:** „*snježna gruda*“ *uzorak* < engl. *snowball sample*; d) **slovo abecede + imenica:** *f-skala* < engl. *f scale, t-stanice* < engl. *t cell*; f) **slovo grčkog alfabeta + imenica:** *alfa valovi* < engl. *alpha waves, delta-valovi* < engl. *delta waves*. Navedene polusloženice primjeri su doslovnih prevedenica jer se vjerno preslikavaju strani predlošci. Ova pojava ukazuje na činjenicu da vrlo često jedna i ista sintagma istovremeno pripada različitim tipovima kalka. Kao što je već ranije spomenuto, iako polusloženice nisu u skladu s hrvatskom jezičnom normom, one se zbog snažnog utjecaja engleskoga jezika pojavljuju u svakom pa i psihologijskom znanstvenom nazivlju. U mnogim se slučajevima engleska jukstaponirajuća sintagma reproducira pravilnom konstrukcijom *pridjev + imenica*, npr. *dubinska psihologija* < engl. *depth psychology* ili *jednosmjerno staklo* < engl. *one-way screen*. Međutim, ponekad imenicu nije moguće zamijeniti pridjevom kao npr. u nazivu *šok terapija* bez promjene

značenja./5/ U slučaju pridjevske konstrukcije *šokantna terapija* bi označavala zapanjujuću ili sablažnjivu terapiju, dok se u psihologiji naziv *šok terapija* odnosi na terapiju kojom se pomoću npr. medikamentno izazvane konvulzije izaziva nagla neravnoteža u živčanom sustavu odnosno stanje šoka čime se omogućuje primjena drugih načina liječenja teških oblika depresije (Psihologijski rječnik, 2005).

b) U korpusu su zabilježeni vrlo zanimljivi slučajevi sintaktičkog kalka u kojem je prvi ili drugi element **prijedložna skupina** koja funkcionira kao predatribut odnosno zaatribut imenici kao glavi imeničkog skupa, npr. „*na vrhu jezika*“ *fenomen* < engl. *tip-of-the tongue phenomenon*, *odozdo-prema-gore procesi* < engl. *bottom-up processing*, *odozgo-prema-dolje procesi* < engl. *top-down processing* ili čak **kratka rečenica** u /6/ pretpoložaju ispred glave imeničkog skupa, npr. „*bori se ili bježi*“ *reakcija* < engl. *fight-or-flight response*. Riječ je zapravo o doslovnim prevedenicama jer se strani izraz u potpunosti prevodi pri čemu se istodobno preuzima i netipična sintaktička struktura pa se takvi nazivi mogu kategorizirati i kao sintaktički kalkovi. Kada je riječ o ortografiji u PR se modificirajući element ovakve rječničke natuknice navodi u navodnicima čime se naglašava metaforičnost izraza, njegovo strano podrijetlo te odstupanje od norme hrvatskoga standardnog jezika. Metaforičnost, tj. značenjska neprozirnost takvih sintagmi čini ih teško razumljivim izvan uskog kruga predmetnih stručnjaka. /7/

4.2. Tipologija višerječnoga psihologijskog nazivlja prema sintaktičkoj strukturi

Višerječno nazivlje može se analizirati prema sintaktičkoj strukturi sastavnica. Prema Mihaljević (1993) skupinu određuje njezin obvezni element, tj. ako je glava imenica riječ je o imeničkoj skupini itd. U psihologijskom nazivlju najčešća je imenička skupina. S obzirom na elemente koji joj prethode ili slijede, imenička se skupina može realizirati na nekoliko načina. Najzastupljeniji je tip struktura: **pridjevna skupina + imenica**. Zabilježena su dva podtipa te strukture: a) **pridjev + imenica** koji je prema Mihaljević (1993) najprimjereniji višerječni naziv s normativnoga i terminološkoga gledišta, npr. *osnovne boje* < engl. *primary colours*, *nemogući likovi* < engl. *impossible figure*, *središnji vid* < engl. *central vision* itd. b) Unutar ove skupine pojavljuje se i manje brojni tip tročlane strukture koja se sastoji od **dva pridjeva i imenice** gdje prvi pridjev funkcionira kao atribut imeničkoj skupini, npr. *akutni stresni poremećaj* < engl. *acute stress disorder*, *generalizirani anksiozni poremećaj* < engl. *generalized anxiety disorder*, a zabilježen je i primjer gdje se oba pridjeva ulančavaju u polusloženicu, npr. *formalno-operacijsko razdoblje* < engl. *formal operational stage*. U korpusu su zabilježeni primjeri sa strukturom c) **imenica + imenica** (v. sintaktički kalk) u kojima je jedna imenica nositelj, tj. glava skupine, dok ju druga dopunjuje. Česti su i nazivi koji se sastoje od d) **skraćenice i imenice**: *NREM spavanje* < engl. *NREM sleep*. Među ostalim sintaktičkim strukturama izdvajaju se: e) **imenica + imenička skupina u genitivu**: *promjena stava* < engl. *attitude change*, *krug boja* < engl. *colour circle*, *hormon rasta* < engl. *growth hormone*, f) **imenica + imenica u genitivu + imenica u genitivu**: *test redoslijeda slika* < engl. *picture – arrangement test*, *teorija integracije obilježja* < engl.

feature integration theory, g) **imenica + imenica u instrumentalu**: *zadovoljstvo poslom* < engl. *job satisfaction*, h) **particip prezenta aktivni + imenica**: *potiskujući učinci* < engl. *suppressive effects*, g) **particip perfekta pasivni + imenica**: *naučena bespomoćnost* < engl. *learned helplessness*, i) **imenica + pridjev + imenica**: *skala socijalne zrelosti* < engl. *social maturity scale*, *sindrom koncentracijskog logora* < engl. *concentration camp syndrome*, j) **imenica + prijedlog + imenica**: *sljepoća za boje* < engl. *daltonism*, *bubanj za ispitivanje pamćenja* < engl. *memory drum* te složeni tip k) **pridjevna skupina + imenica + imenička skupina u genitivu**: *granični poremećaj ličnosti* < engl. *borderline personality disorder*, *ovisni poremećaj ličnosti* < engl. *dependent personality disorder*. U korpusu je zabilježen naziv sa strukturom relativne rečenice: npr. *proročanstvo koje samo sebe ispunjuje* < engl. *self-fulfilling prophecy*. Takve i slične primjere Mihaljević (1993) kategorizira kao *rečenične nazive*. Navedena tipologija sintaktičkih struktura višerječnoga psihologijskog nazivlja nije iscrpna, a detaljnija analiza pokazala bi da se navedeni tipovi naziva mogu kombinirati te raščlaniti na dodatne podtipove.

5. ZAKLJUČAK

Cilj rada bio je na temelju prikupljenoga korpusa opisati i oprimjeriti različite tipove prevedenica i njihovih sintaktičkih struktura u višerječnom psihologijskom nazivlju. Iako u radu nije iznesena kvantitativna analiza učestalosti određenih tipova prevedenica u višerječnom psihologijskom nazivlju, opisom građe može se zaključiti da su najčešći tipovi leksičke prevedenice, odnosno doslovna i djelomična prevedenica. S obzirom na sintaktičku strukturu višerječnoga nazivlja, najčešće su imeničke skupine među kojima je najzastupljeniji podtip *pridjev + imenica*, što je u skladu s terminološkim načelima hrvatskoga jezika. Utjecaj engleskoga jezika na nastanak psihologijskog nazivlja osobito je transparentan u slučaju poluprevedenica, polusloženica te sintaktičkih kalkova s prijedložnom skupinom ili kratkom rečenicom u pretpoložaju ispred imenice. Takvi nazivi predstavljaju doslovne prevedenice strukturno identična engleskoga naziva, a u stručni jezik unose tvorbeni uzorak koji nije u skladu s jezičnom normom. U ovome su radu obuhvaćena dva aspekta kalkiranja koja se odnose na tipologiju i sintaksu prevedenica. Međutim, višerječno psihologijsko nazivlje bogat je i vrlo zahvalan materijal za razmatranje ostalih aspekata kalkiranja kao što su poštivanje terminoloških načela, stilske značajke, razumljivost prevedenica i dr. što može biti predmetom daljnjih istraživanja. Također, bilo bi zanimljivo usporediti psihologijsko nazivlje u hrvatskom i drugim jezicima čime bi se, između ostalog, dobila cjelovitija slika o naravi utjecaja engleskoga jezika na tvorbu domaćega znanstvenog nazivlja kao i o stupnju otvorenosti leksičkoga sustava stručnih jezika inojezičnim utjecajima.

LITERATURA

- Anić, V. (2003): *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb, Novi Liber.

- Babić, S. (2002): *Tvorba riječi u hrvatskome književnom jeziku*. Zagreb, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Nakladni zavod Globus.
- Barić, et.al. (2005): *Hrvatska gramatika*. Zagreb, Školska knjiga.
- Barić, E., Malić, D. (1976-1977): *O problemu polysloženica*, Jezik XXIV, 3-4, 90-104.
- Colman, M. A. (2006): *A Dictionary of Psychology*. Oxford, Oxford University Press.
- Filipović, R.(1986): *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira*.Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Školska knjiga.
- Furlan, I. i dr. (2005): *Psihologijski rječnik*. Jastrebarsko, Naklada Slap.
- Ivić, P. (1978): *Matthias Rammelmeyer: Die deutschen Lehnübersetzungen im Serbokroatischen*. Novi Sad, Zbornik za filologiju i lingvistiku, XXI/1, Matica srpska.
- Mihaljević, M.(1993): *Hrvatsko računalno nazivlje*. Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.
- Mihaljević, M. (1997): *Znanstveno nazivlje i hrvatski jezik*, Jezik, 45, 63-67.
- Mihaljević, M. (1998): *Terminološki priručnik*. Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.
- Mihaljević, M., Kovačević, B. (2006): *Frazemi kroz funkcionalne stilove*, Jezik, 53, 1,1-15.
- Muhvić-Dimanovski, V. (1992): *Prevedenice- jedan oblik neologizama*, Rad hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, knj. 446, Zagreb, 94-205.
- Muljačić, Ž. (1968): *Tipologija jezičnog kalka*, Radovi filozofskog fakulteta,7, Zadar, 5-19.
- Starčević, A. (2006): *Imenice kao atributi – nove strukture u hrvatskom jeziku*. U: Granić, J.(ur.), Jezik i mediji: Zagreb-Split, HDPL, 645-656.
- Turk, M. (1993): *Leksički i semantički kalkovi u hrvatskome jeziku*, Fluminensia, 5,1-2, 39 –48.
- Turk, M. (1997): *Jezični kalk: tipologija i nazivlje*, Fluminensia, 9,1-2, 85 – 104
- Turk, M. (2003): *Razumljivost i stilske značajke kalkova*, Fluminensia, 15,1, 9 – 24.

Popis kratica:

PR – Psihologijski rječnik

Bilješke

/1/ Zbog višeg stupnja jednoznačnosti naziva višerječan u odnosu na višečlan u radu se daje prednost prvom.

/2/ Iako usputno spominje mogući utjecaj i ostalih zapadnoeuropskih jezika, Rammelmeyer ističe dominaciju engleskoga jezika u nastanku polusloženica navodeći kako one nisu uobičajne konstrukcije u nekim europskim jezicima, kao npr. u talijanskom ili francuskom jeziku (Ivić, 1978). Među autorima koji se bave problematikom polusloženica valja izdvojiti Barić i Malić (1976/77) koje spominju da su najstarije polusloženice u hrvatskom jeziku germanizmi i turcizmi, ali da „u novije vrijeme ima sve više takvih riječi koje dolaze iz engleskog, francuskog i drugih jezika“ Barić i Malić (1976/77:98). O njemačkom uzoru polusloženica u hrvatskom jeziku govori i Starčević (2006) navodeći kako je njemački element u hrvatskom jeziku zadržan u riječima kao što su npr. *klozet-frau*, *tramvaj-karta* i dr. iako danas globalni status engleskoga jezika kao *lingua franca* utječe na preuzimanje anglofonih gramatičkih obrazaca u brojnim jezicima pa tako i u hrvatskom.

/3/ “U traumatskoj psihologiji detaljno ispitivanje traumatizirane osobe o svim aspektima doživljene traume.“ (PR, 2005:403)

/4/ O frazemima u znanstvenome funkcionalnom stilu v. Mihaljević i Kovačević (2006).

/5/ šokantan *prid.* zapanjujući, odvratan, sablažnjiv (Anić, 2003:1544)

/6/ Starčević (2006) rabi termin pretpoložaj za predatribute i imeničke predapozicije koji dolaze ispred glave imeničkog skupa.

/7/ Npr. *postupak „vrata u lice“* < engl. *door-in-the-face technique* označava „jedan od postupaka namjernog socijalnog utjecaja kojim se nastoji osobu uvjeriti u nešto, pridobiti je na pristanak, na određeno ponašanje. Takav postupak započinje zamolbom da učini nešto vrlo zahtjevno... što će ona najvjerojatnije odbiti, „zalupiti vrata u lice“ onome tko od nje takvo što traži. Nakon prethodno odbijenog velikog postavlja se umjereniji zahtjev... Takav se zahtjev uglavnom prihvaća, što je osnovni cilj postupka, nego što bi to bilo bez prethodnog velikog i neprihvatljivog traženja.“ (PR, 2005:357)

TYPOLOGY OF LOAN TRANSLATION IN MULTI-WORD PSYCHOLOGICAL TERMS

SUMMARY

Due to the dominance of English as the global scientific language, technical terminology appears to be especially exposed to its strong influence. Calque-formation in terminology is a common procedure by means of which new technical terms are made and it is most evident in the formation of the multi-word terms. The paper deals with the typology of calques among the multi-word psychological terms in the standard Croatian language. The corpus consists of the example terms extracted from the monolingual Croatian and English psychological dictionaries. The aim of the analysis was 1) to categorize the examples according to the different types of calques at the lexical and syntactic level and 2) to identify and exemplify the most common syntactic structures of the multi-word terms found in the corpus.

Key words: multi-word psychological terms, calques, lexical calque, grammatical calque